

KS. GRZEGORZ GODAWA, *Przemiany w postawach religijnych rodziców uczniów przygotowujących się do Pierwszej Spowiedzi i Komunii Świętej – próba diagnozy (na podstawie badań przeprowadzonych w parafiach krakowskich)*, Wydawnictwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej, Kraków 2008, 156 s.

Duszpasterstwa dzieci i młodzieży nie można ograniczyć do samej tylko katechezy szkolnej. Działania duszpasterskie muszą iść jeszcze dalej. Bowiem bez wierzącego i praktykującego środowiska rodzinnego i wspólnotowego katecheza szkolna z dziećmi i młodzieżą skazana jest na niepowodzenie, zagrożona „zaprogramowaną bezskutecznością”, jak to zauważył J. Spölgén¹. Wsparciem i nadzieją dla katechezy szkolnej pozostaje dobrze ustawiona katecheza dorosłych.

Niestety brak systematycznej katechezy dorosłych jest czynnikiem osłabiającym katechetyczne oddziaływanie wśród dzieci i młodzieży. Wśród nich na czoło wysuwa się mała świadomość potrzeby religijnego kształcenia dorosłych. Pogłębia ją także fakt, iż katecheza zasadniczo kojarzona jest ze szkołą. Oznacza to, że rodzice coraz mniej się angażują w religijne wychowanie dziecka, zwalniają się z odpowiedzialności za nie. Upowszechnił się pogląd, że jak obowiązkiem szkoły jest nauczyć dziecko czytać i pisać, tak obowiązkiem katechety jest nauczyć dziecko dobrze żyć i wierzyć. Mentalność społeczeństwa nie jest jeszcze wystarczająco otwarta na inicjatywy katechezy dla dorosłych; panuje przeświadczenie, że katechizacja to sprawa tylko dzieci, młodzieży i katechizujących. Pionier odnowy katechezy w kierunku równowagi kerygmatyczno-antropologicznej francuski sulpicjanin Joseph Colomb (1902–1979), który jako pierwszy wypracował i podał zasadę wierności Bogu i człowiekowi w katechezie, słusznie mawiał: „Kościół, w którym nie będzie katechezy dorosłych, nie będzie nigdy na ludzki sposób dorosły”².

¹ *Theologischer Durchblick. Wohin geht die Katechese? Option für eine Erwachsenen Katechese*, „Theologie der Gegenwart” 42 (1999) z. 4, s. 279.

² *Un lieu actuel de la catéchèse dans l'ensemble de l'Église*, „Concilium” 6 (1970) z. 3, s. 22.

Wiele wskazuje na to, iż jedną z wielkich szans przeciwdziałania tej tendencji jest katecheza okolicznościowa związana z przygotowaniem do sakramentów świętych. Niepowtarzalną szansę ożywienia relacji z Kościołem stwarza przygotowanie dzieci do Pierwszej Komunii Świętej. W polskiej rzeczywistości jest to najpoważniejsza, okazjonalna i zarazem systematyczna katecheza dorosłych.

W przygotowaniu do Pierwszej Komunii Świętej w archidiecezji krakowskiej uczestniczy ok. 95 proc. dzieci i ich rodziny, a sama uroczystość jest wielkim dniem w życiu dziecka, rodziny i całej wspólnoty parafialnej, a często także i szkoły. Od roku 2003 przygotowanie to zyskało nowe ramy poprzez pewną spójną koncepcję opartą o materiały opracowane przez katechetów i teologów archidiecezji, zatwierdzone przez kard. Franciszka Macharskiego (*Pierwsza Komunia Święta wielkim świętem rodziny*, red. K. Panuś, T. Panuś, S. Szczepaniec, Kraków 2003).

Dobrze się stało, że właśnie temat szeroko rozumianej Pierwszej Komunii Świętej stał się przedmiotem zainteresowań naukowych ks. Grzegorza Godawy, który na seminarium naukowym z pedagogiki pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Janusza Mastalskiego przygotował rozprawę doktorską, której duże fragmenty opublikował w omawianej książce.

Recenzowana książka liczy 156 stron i poza wykazem skrótów (s. 141), wstępem (s. 5–13), zakończeniem (s. 131–139), bibliografią (s. 142–151), spisem treści całości pracy doktorskiej (s. 152–153) oraz spisem treści publikacji (s. 155–156), składa się z trzech rozdziałów.

W rozdziale pierwszym pt. *Analiza krytyczna literatury przedmiotu* autor w oparciu o dostępną sobie literaturę omawia psychologiczne i doktrynalne aspekty podstawowych pojęć religijności oraz założeń wychowawczych. Wiele uwagi poświęca psychologicznym aspektom religijności. Dalej omawia psychologiczne podstawy działań wychowawczych, przybliżając nauczanie Kościoła na temat wychowania. W związku z tym, iż kluczowymi środowiskami wychowawczymi są rodzina, szkoła i parafia, ukazuje ich znaczenie dla wychowania religijnego, a zwłaszcza przygotowania dziecka i jego rodziców do uroczystości pierwszokomunijnej.

Rozdział drugi pt. *Tendencje zmian postaw religijnych badanych* stanowi swoiste połączenie początku i końca przygotowań pierwszokomunijnych, gdyż ks. Godawa prezentuje w nim tendencje, które pojawiły się w wybranej grupie badanych w przeciągu kilku miesięcy. Dzięki

analizie wypowiedzi zebranych metodą ankiety określa trendy obejmujące elementy postaw religijnych badanych. W ten sposób czyni zadość założeniom powziętym na użytek swej dysertacji, dotyczącym przemian zachodzących w postawach religijnych. Analiza ilościowa otrzymanych danych została przedstawiona graficznie i w tabelach.

W rozdziale trzecim pt. *Implikacje pastoralne dotyczące formacji rodziców* ks. Godawa prezentuje implikacje pastoralne odnoszące się do formacji katechetycznej rodziców drugoklasistów. Obejmuje on płaszczyznę intelektualną dotyczącą przede wszystkim rozumienia istoty sakramentów i płynących stąd imperatywów moralnych. Prezentuje jakość postaw religijnych respondentów, która wynika z udzielonych przez nich wywiadów. W rozdziale tym zostały opisane konkretne zmiany, jakie zaszły w świadomości religijnej badanych oraz ich zachowaniach. Ciekawym aspektem wydaje się przedstawienie moralności respondentów dotyczącej korzystania z sakramentów.

Plan pracy jest bardzo dobrze przemyślany. Rozdziały są logicznie zbudowane, adekwatne do treści. Ks. Godawa wykorzystał liczną literaturę (207 pozycji).

Ksiądz Godawa, szukając odpowiedzi na problem badawczy swojej rozprawy, którym jest pytanie, jakie przemiany postaw religijnych rodziców dzieci pierwszokomunijnych zachodzą w kontekście przygotowań do spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej (por. s. 7), nakreślił znakomite tło dla swych rozważań oparte o psychologiczne aspekty religijności i ich wpływ na skuteczność działalności wychowawczej Kościoła, rodziny i szkoły. Należy wyrazić uznanie dla autora za zastosowaną w pracy metodę badawczą, która opiera się na analityczno-krytycznej kwerendzie wybranej literatury przedmiotu oraz na metodach badań empirycznych wykorzystywanych w naukach pedagogicznych.

Praca napisana jest precyzyjnym językiem, co nie odbija się na jego komunikatywności, stąd sprawia wrażenie bardzo wartościowego dokonania naukowego. Zawiera pionierskie kompendium wiedzy na temat przemian, jakie dokonują się w rodzicach dzieci pierwszokomunijnych pod wpływem przygotowań do Pierwszej Komunii Świętej ich dzieci, a więc katechezy dorosłych. Bezsprzecznie należy uznać, iż autor opanował w najwyższym stopniu umiejętność wyciągania prawidłowych wniosków, które mogą być podstawą do podniesienia na wyższy poziom postęgu ka-

techetycznej w Kościele krakowskim. Wart zauważenia jest także fakt, że poszczególne rozdziały omawianej rozprawy odznaczają się dobrze zrobionymi wprowadzeniami i równie dobrze skonstruowanymi podsumowaniami zamykającymi całe rozdziały, jak i poszczególne kwestie.

Uważna lektura omawianej publikacji uprawnia do zauważenia pewnych niedociągnięć. Wydaje się, że dla pracy na temat „przemian w postawach religijnych rodziców uczniów przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej, realizowanej na podstawie badań przeprowadzonych w parafiach krakowskich” dekret Metropolity Krakowskiego w sprawie organizacji i funkcjonowania katechezy parafialnej w archidiecezji krakowskiej należy do źródeł, nie zaś do literatury przedmiotu (s. 143). Trudno nie zauważyć również błędów popełnionych na etapie redakcji publikacji i przygotowania jej do druku. Brak na przykład numerów stron (6–14), zdarzają się niekonsekwencje w redakcji przypisów (s. 99). Niemniej należy polecić wszystkim zainteresowanym przygotowaniem do Pierwszej Komunii Świętej lekturę recenzowanej książki jako cennego przyczynku do poznania możliwości katechezy rodziców przy okazji katechizacji dzieci.

Kraków

KS. TADEUSZ PANUŚ